19. 9. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vydání dlužníkova majetku jako jeden ze způsobů provedení reorganizace

Jako jeden z možných způsobů provedení reorganizace insolvenční zákon v ustanovení § 341 odst. 1 výslovně předpokládá vydání části dlužníkových aktiv věřitelům nebo převod těchto aktiv na nově založenou právnickou osobu, ve které mají věřitelé majetkovou účast. V praxi se však stále jedná o poměrně zřídka využívané reorganizační opatření a vzácně se mu věnuje i odborná literatura.

Z hlediska některých dlužníků, ale i věřitelů, se přitom může jednat o opatření, které samo o sobě či v kombinaci s jinými výhodnými opatřeními výrazným způsobem usnadní provedení reorganizace, případně ji pro věřitele pomůže zatraktivnit. Tento fakt je dále umocněn skutečností, že insolvenční zákon blíže nestanoví konkrétní podmínky procesu vydání majetku věřitelům, a co se tedy nastavení parametrů jeho provedení týče, nechává předkladateli reorganizačního plánu relativní volnost. Na druhou stranu je však nutné vzít v potaz i některé aplikační aspekty, které se níže pokusíme nastínit.

CERHA HEMPEL
Kališ & Partners

Pro koho je vydávání vhodné

Jak vyplývá již ze samotného názvu, smyslem předmětného reorganizačního opatření je převedení vlastnického práva k majetku dlužníka na jeho věřitele, a to ať už přímo nebo nepřímo na osobu, ve které mají tito věřitelé majetkovou účast. Na místo obvyklého finančního plnění tak věřitel v reorganizaci obdrží plnění ve formě nabytí vlastnického práva ke konkrétnímu aktivu dlužníka.

Pro dlužníka je tak vydání majetku věřitelům atraktivní zejména z toho pohledu, že zásadním způsobem snižuje okamžité finanční nároky na něj související s výplatou svých věřitelů v úrovni stanovené znaleckým posudkem, respektive nároky na výši čerpání externího financování, které zpravidla provedení reorganizace doprovází.

Pokud je předmětem vydání z hlediska dalšího provozu zbytný majetek, představuje vydání majetku věřitelům pro dlužníka i jakýsi obraný mechanismus pro případ, že si věřitelé v rámci procesu schvalování znaleckého posudku stanoví nereálná finanční očekávání nad úrovní skutečné hodnoty dlužníkova majetku, respektive jejich zástav. Je logické, že v takovém případě dlužník raději převede vlastnické právo k danému aktivu, než aby se podílel na financování výplaty neodpovídající realitě trhu.

Vydání dlužníkových aktiv může být stejně tak atraktivní a výhodné i pro věřitele, když jim umožňuje ve formě vlastnického práva obdržet plnění vyšší hodnoty, než by jim připadlo v řízení konkursního typu, ale i ve „standardním“ provedení reorganizace zahrnující finanční výplatu věřitelům. Důvodem je ta skutečnost, že při vydání aktiv v rámci plnění reorganizačního plánu nedochází ke vzniku některých transakčních nákladů, které by měl znalec zahrnout do hodnoty stanovené znaleckým posudkem. Typicky se tak jedná například o náklady zpeněžení, odměnu insolvenčního správce,

nuceného prodeje, ale v případě nemovitého majetku i daň z nabytí nemovitých věcí, která, ač ji dle stávající právní úpravy hradí nabyvatel, má nezpochybnitelný dopad na potenciální výši kupní ceny. Vydání dlužníkových aktiv věřitelům je totiž na rozdíl od zpeněžení v insolvenčním řízení od uvedené daně věcně osvobozeno.

Pro některé věřitele tak může dávat větší smysl nechat si určitý majetek, zejména v jejich prospěch zastavený, dlužníkem vydat a následně si zrealizovat zpeněžení (prodej) mimo insolvenci bez vzniku transakčních nákladů spjatých se zpeněžením v insolvenci či si tento majetek rovnou ponechat ve svém vlastnictví.

Jaký majetek lze vydat

Insolvenční zákon v otázce, který majetek lze vydat, na první pohled předkladatele reorganizačního plánu nikterak neomezuje, když předmětem vydání může být jakýkoliv dlužníkův majetek zákonem souhrnně označovaný jako aktiva. Z pohledu úspěšné reorganizace je však nutné uvědomit si rozdíl mezi zbytnými a nezbytnými aktivy.

Jelikož základním předpokladem reorganizace je v drtivé většině případů zachování provozu podniku, je nutné nejprve určit, jaká aktiva jsou pro budoucí provoz nezbytná a jaká zbytná, tj. jakých se lze naopak zbavit, aniž by to budoucí fungování podniku ovlivnilo.

Zbytná aktiva je pak možné věřitelům vydat. Dlužník je pro svou činnost nepotřebuje a nemusí je tak nikterak provozně nahrazovat. V případě aktiv nezbytných, jejichž vydání není samo o sobě vyloučené, je však nutné se zamyslet nad tím, jakým způsobem budou z pohledu pokračujícího provozu podniku suplována.

V úvahu připadající variantou je ta, že na základě reorganizačního plánu sice budou vydána z hlediska zachování budoucího provozu nezbytná aktiva, ale zároveň dojde reorganizačním plánem ke zřízení dlužníkova práva na další užívání majetku, ať již ve formě nájmu či leasingu s možností zpětného odkupu. Takové schéma však pochopitelně předpokládá dosažení vyšší míry konsenzu mezi dlužníkem a věřitelem.

Komu lze vydávat

Přesto, že insolvenční zákon předkladatele reorganizačního plánu ve výběru potenciálních věřitelů, vůči kterým bude chtít vydání majetku realizovat, přímo neomezuje, je nutné si uvědomit, že ne vůči každému věřiteli to bude z podstaty věci možné. Roli hraje zejména předmět činnosti jednotlivých věřitelů a dále zajištění váznoucí na konkrétních aktivech určených k vydání.

Například v případě věřitelů z řad finančních institucí, kteří se nezřídka účastní reorganizací jako významní zajištění věřitelé, může být přímé vydání majetku problematické z hlediska regulace, které podléhají. V úvahu připadajícím řešením je v takové situaci vydání majetku nepřímo na nově založenou právnickou osobu, ve které mají tito věřitelé majetkovou účast.

Ačkoliv tak zákon výslovně nestanoví, je logické, že v případě vydávání majetku by přednostní právo k danému aktivu měl mít ten věřitel, v jehož prospěch je k němu zřízeno zajištění. Složitější situace může nastat ve chvíli, kdy na jednom aktivu vázne zajištění vícero věřitelů v různém pořadí či věřitelé své zajišťovací právo mezi sebou sdílejí. V takovém případě připadá v úvahu konstrukce, kdy dominantní věřitel či ten, který o to projeví zájem, zbývající věřitele v hodnotě stanovené znaleckým posudkem ze zástavy vyplatí.

Vzhledem k výše uvedenému je proto v rámci příprav vydávání majetku vhodné nejprve zanalyzovat s jakým majetkem lze volně disponovat, jaký je naopak zastaven a v čí prospěch a jaké mezi sebou

mají tito zástavní věřitelé ve vztahu k zastaveným aktivům vztah.

Realizace vydávání ve vztahu ke katastrálnímu úřadu

Jsou-li vydávaná aktiva dlužníka představována nemovitostmi, lze ve fázi realizace reorganizačního plánu snadno narazit na komplikaci před katastrálními úřady, které se s reorganizacemi, a tím spíše s vydáváním aktiv na základě reorganizačního plánu, setkávají jen velmi výjimečně. Problematickým se může jevit především to, jakou vkladovou listinu mají účastníci k příslušnému návrhu na vklad změny vlastnického práva přiložit.

Lze uvažovat, že touto vkladovou listinou by měl v ideálním případě být samotný reorganizační plán, na jehož základě dochází ke změně vzájemných práv a povinností mezi dlužníkem a jeho věřiteli, a která má být v případě převodu nemovitostí za účelem nabytí věcně právních účinků zapsána do katastru.

Tomuto závěru napovídá i druhá věta § 356 insolvenčního zákona: *„… Jsou-li reorganizačním plánem dotčena práva, která se zapisují do katastru nemovitostí nebo do jiného seznamu podle zvláštních právních předpisů, musí být tato práva v reorganizačním plánu přesně označena.“* Má-li tedy k vydání nemovitosti dojít samotnou účinností plánu (proces vydávání může být ale nastaven i složitěji a k účinnosti vydávání může dojít až na základě dalších kroků navazujících na účinnost plánu), doporučujeme v něm příslušná práva a projevy vůle popsat způsobem, jako kdyby se jednalo o klasickou vkladovou listinu ve smyslu katastrálního zákona a souvisejících vyhlášek.

Tento postup však nemusí být příliš praktický s ohledem na rozsah reorganizačního plánu, jeho komplexnost a proces vzniku, který z něj dělá listinu *sui generis*, se kterou mohou mít katastrální úřady vzhledem k jeho relativní ojedinělosti problém. Pro některé katastrální úřady může být problematická i absence úředně ověřených podpisů na plánu jako vkladové listině. V této souvislosti si nejsme vědomi jednotného postupu katastrálních úřadů.

Alternativou proto mohou být souhlasná prohlášení či jiné formy registračních dohod uzavřené mezi dlužníkem a příslušným věřitelem s odkazem na účinný reorganizační plán a jeho konkrétní ustanovení zakládající navrhovanou změnu v katastru. V úvahu připadá k tomuto prohlášení přiložit i potvrzení insolvenčního správce, že navrhovaná změna je v souladu s účinným reorganizačním plánem, ač takový postup oporu přímo v zákoně nemá.

Zvažte daňové dopady

Před přistoupením k vydávání majetku by rovněž mělo dojít ke zvážení případných daňových dopadů, které mohou ve výsledku ovlivnit atraktivitu tohoto procesu pro jeho účastníky. Jak již bylo uvedeno výše, vydání dlužníkových aktiv věřitelům či jejich převod na nově založenou právnickou osobu, ve které mají věřitelé majetkovou účast, je věcně osvobozeno od daně z nabytí nemovité věci.

Dále je podstatné zamyslet se i nad dopady ve vztahu k dani z přidané hodnoty, kde je situace složitější a jako ve většině daňových otázek, i zde bude záležet na konkrétní situaci a postavení dlužníka a věřitele.

Za splnění určitých podmínek je totiž vydání aktiv osvobozeno i od této daně, když je podřazováno pod dodání nemovitých věcí ve smyslu § 13 zákona o dani z přidané hodnoty, přičemž podmínky osvobození dále stanoví § 56 zmíněného zákona. Nicméně právě v této souvislosti nemusí být osvobození od DPH pro strany transakce tím nejvhodnějším řešením, když naopak v případě uplatnění DPH bude mít dlužník zachovalý nárok na odpočet daně z přijatých zdanitelných vstupů, které byly pořízeny v souvislosti s vydávanými aktivy (např. znalecké ocenění, provedené opravy a stavební práce spojené s pořízením těchto nemovitostí včetně jejich technického zhodnocení).

Závěr

Vydávání dlužníkových aktiv jako reorganizační opatření, ač doposud zřídka užívané, představuje jak pro dlužníky, tak i pro věřitele poměrně efektivní nástroj, který lze vzhledem k volnosti, s jakou k tomuto opatření insolvenční zákon přistupuje, přiléhavě nastavit pro celou řadu situací. Vhodnost jeho využití však bude záviset na konkrétních okolnostech případu, přičemž vždy by mělo dojít ke zvážení v tomto článku nastíněných aspektů, se kterými je možné se při jeho aplikaci setkat.

Mgr. Bc. Marek Šmůla,
advokát

Mgr. Michal Horký,
advokátní koncipient

CERHA HEMPEL Kališ & Partners

Týn 639/1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 111 711
e-mail: office@cerhahempel.cz

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Preventivní restrukturalizace
- Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?
- Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení

- Zřízení exekutorského zástavního práva – právní rámec, dopady a judikatura
- Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti – jaké přinesla změny?
- Přelomové rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci subrogačního regresu výstavce finanční záruky
- Výkladové obtíže § 66 odst. 1 ZOK
- Komentář – smutná realita výmazů exekutorského zástavního práva z katastru nemovitostí
- Náhrada nákladů v incidenčním sporu
- Přerušení exekučního řízení podle § 35 exekučního řádu
- Návrh na zrušení výpovědi leasingové smlouvy ve světle nálezu Ústavního soudu